

Pugh, Tison: *Innocence, Heterosexuality, and the Queerness of Children's Literature*. New York & London: Routledge, 2011.
ISBN: 978-0415886338

Queerläsningar har etablerat sig inom barnlitteraturforskningen sedan 1990-talet. Eve Kosofsky Sedgwick's kända queeraktivistiska och provokativa essä "How to Bring Your Kids up Gay" (1991) ledde till att man började skönja konturerna av ett queert barn i barndomsdiskurserna. Senare har Kathryn Bond Stockton i *The Queer Child or Growing Sideways in the Twentieth Century* (2009) satt queerbarnet på kartan. På svenska förekommer queera läsningar av ungdomsromaner som Mia Francks studie av heterosexuell mognadsimperativ i *Frigjord oskuld* (2009) och min egen avhandling *Förklädda flickor* (2005). Nyligen utkom på svenskt håll även metodboken *Queera läsningar* (2012) där queerteorin demonstreras ur en räckta olika perspektiv och också tillämpas på barn- och ungdomslitteratur.

Men vad är då det queera i den barnlitterära texten? I Phil Nel och Lissa Pauls handbok *Keywords for Children's Literature* (2011) sammanfattar Kerry Mallan queer som ett halt begrepp. Begreppet queerteori lanserades på 1990-talet av den feministiska filmvetaren Teresa de Lauretis och är ett samlingsbegrepp för en rad post-strukturalistiska tankegångar om kön hos bland annat Judith Butler och Eve Kosofsky Sedgwick. Den bokstavliga betydelsen är på svenska något i stil med "på tvären". Fredrik Hertzberg föreslår den svenska termen *kvär*, som bär på den engelska förlagans etymologiska spännvidd, men det finns många svenska varianter. Bland annat har ordet *skev* lanserats som ett alternativ till det engelskklingande queer, men även kritiserats eftersom det kompromissar sexualitetsaspekten som annars är queerteorins kärna, då skevbegreppet fokuserar normbrott utan att nödvändigtvis uppmärksamma sexualitet.

Nyligen utkom antologin *Over the Rainbow. Queer Children's and Young Adult Literature* (2011), som samlar akademiska nyckeltexter på området (1997–2010). Redaktörerna Michelle Ann Abate och Kenneth Kidd ger samtidigt en uppslagsrik översikt över ämnet. 2011 har rentav kallats queerbarnets år av queerforskaren Eric L Tribunella eftersom queerperspektivet nu på allvar etablerats inom den internationella barnlitteraturforskningen.

I detta sammanhang utkom även Tison Pughs utmärkta studie *Innocence, Heterosexuality, and the Queerness of Children's Literature*

(2011). Queerperspektivet har visat sig passa väl för analyser av fantasy och Pugh läser främst fantasyverk som Frank Baums *Trollkarlen från Oz*, J. K. Rowlings Harry Potter-serie, Phillip Pullmans *Den mörka materien*-svit, Lemony Snickets böcker om syskonen Baudelaire, Stephanie Meyers *Twilight*-svit och Eoin Colfers *Artemis Fowl*-serie. Laura Ingalls Wilder *Lilla Huset på prärien*-böcker är de mest realistiska i sammanhanget. Pugh riktar in sig på bokserier för att kunna visa på utvecklingslinjer och hans avsikt är att peka på de queera spänningar som formar straighta barn. Det är alltså *heterosexualiteten* han undersöker, men med queerteorin som redskap.

Pughs grundtes är att barn knappast kan bevara sin förmodade oskuldsfullhet samtidigt som de fostras in i en normativ heterosexualitet. Han menar att det därför uppstår en grundläggande paradox i barnlitteraturen, i spänningen mellan oskuldsfullhet och heterosexualitet. Barnboken är ambivalent i sin gestaltning av uppväxt menar Pugh. I omsorgen om oskuldsfullheten kan heterosexualiteten i själva verket vara det som framstår som både avvikande och otäckt då författare velat skydda barn från skildringar av sexualitet. Pugh nosar upp förhandlingsarenor mellan oskuldsfullhet och sexualitet, både i tidigare teoretiska studier och i populär barnlitteratur. Han lyfter gärna fram serier som rymmer protagonisters växande och utveckling där avbrotten i heterosexualiseringen är lättare att få syn på.

Pugh rör sig ledigt i den queerteori som står till förfogande. Han läser exempelvis Baums *Trollkarlens från Oz* (1902) som en queer utopi. Det är en favorittext för queerteorin, men detta till trots lyckas Pugh blåsa nytt liv i materialet. Laura Ingalls Wilders *Lilla huset på prärien*-serie (1932–1949) är den enda realistiska text som ingår i Pughs studie och här lyfts pojkflickskapet samt begärstrianglar mellan flickan, pojken och hästen fram i en läsning baserad på Deleuze och Guattaris begrepp *blivande i relation till djuriskhet* (*becoming-animal*).

Det är förstås en poäng att ägna sig åt texter som redan är väl undersökta. Att Pugh lyckas hitta nya ingångar demonstrerar queerläsningens potential. Däremot kunde referenserna till barnlitteraturforskningen varit generösare. Pugh har dock valt att sätta själva analysen i centrum, och därmed genererar han nya läsningar i sin smittande entusiasm över att prova ett relativt nytt grepp. Pullmanläsningen problematiserar Lyras pojkflickskap genom att lyfta fram flykten från romansen som omdefinierar en penetrationsbunden heterosexualitet. I *Pottersviten* (1997–2007) är

det Dumbledores förmodade homosexualitet som anses förstärka Harrys heterosexualitet. Gällande Bella i Stephanie Meyers Twilight-trilogi (2005–2008) läses hennes hunger efter infektion och död i ett sadomasochistiskt sammanhang. Pugh väjer heller inte för skatologisk humor (obsceniteter och analskämt) i Colfers *Artemis Fowl* (2000–2008), som beskrivs som en frän omskrivning av sexualitet. Lemony Snickets Baudelaire-böcker (1999–2007) läser han som en motröst till Freuds syn på barnets psykosexuella utveckling samtidigt som bokserien utmålas som utpräglat post-genus. Pughs slutsats är att om de queera elementen i barnlitteraturen metaforiskt konstruerar barndom, undermineras många grundläggande antaganden om barnböcker.

I barnboksforskningen bidrar queerteorin med att ytterligare problematisera det bedrägligt enkla begreppet barnbok. Här vilar fokus på hur barnet är diskursiv nod och hur barnlitteraturen producerar föreställningar om barndom. Queerläsningen öppnar i bästa fall för ett svindlande perspektiv där barnbokens underströmmar framträder. Och de visar sig rätt konsekvent handla om just sexuella normer och maktförhållanden. Barnlitteraturforskning ur ett queerperspektiv kan å sin sida hjälpa queerteorin att upptäcka intersektionen mellan barndom och sexualitet.

Tison Pughs välstrukturerade studie med fristående kapitel är i högsta grad läsvärd och användbar för såväl barnlitteraturteori- som queerteoriintresserade. Inte minst vore det roligt att pröva tankegångarna mot samtidsrealism och andra genrer. Samtidigt kan man ifrågasätta om allt verkligen är så queert som Pugh påstår eller handlar det helt enkelt ibland om ett slags förskjutning, ett försenat inträde i normativitet, ett avbrott i normativiteten, som ändå oftast landar i den trygga heterosexualiteten? För allt kan ju ändå inte vara eller bli queert, då töms begreppet på betydelse. Trots denna möjliga invändning är det viktigt både *att* och *hur* betydelsen av heterosexualisering, barndom och barns sexualitet undersöks. Och Tison Pugh gör det provocerande genom att återkomma till en rad av barnlitteraturens kärnfrågor som oskuldsfullhet, uppväxt och inläring.

Mia Österlund
Docent i litteraturvetenskap
Åbo Akademi